

Сфери практики

Нерухомість/Будівництво

Нова квартира без проблем:
як не потрапити на гачок аферистів

стор. 23

Банкрутство

Транскордонне банкрутство в Україні:
старі-нові реалії за новим кодексом

стор. 26

Митниця vs перевізник: судова практика

Коментування взаємин між митницею та перевізником з кожним наступним роком все більше і більше нагадує копірайт драматично-феєричного твору. Замість прологу наведемо нещодавню статистику, яка демонструє «динаміку розвитку» взаємовідносин між митницею та перевізником. У рейтингу Doing Business 2018 за показником «Міжнародна торгівля», критеріями оцінки якого є затрачений час та вартість експортно-імпортних операцій, Україна займає почесне 119 місце серед 190 країн. В чому причина? В перевізнику, працівниках митниці, недосконалому законодавству

(способах захисту, належній відповідальності) чи неефективному суді?

Статистика Ради бізнес-омбудсмена & митниці & судів

Вражає статистика, наведена Радою бізнес-омбудсмена в Системному звіті 2018 р. — з травня 2015 р. до липня 2018 р. Рада отримала 150 скарг на дії або бездіяльність митних органів.

Статистика чітко ілюструє спрямованість дій ДФС на поповнення Державного бюджету за кошти бізнесу. У 2017 р. було винесено 21 652 постанови про порушен-

ня митних правил на загальну суму понад 503,2 млн грн. У 2018 р. їх кількість збільшилася на 51%, а вартість предметів правопорушення — вдвічі.

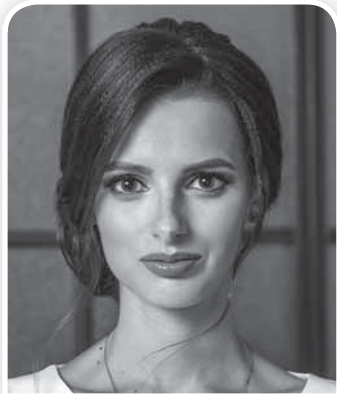
Що стосується використання адміністративної процедури оскарження в ДФС, то відповідно до Системного Звіту, лише у 7% випадків подання скарги закінчилося успішним для скаржників результатом (тобто остаточним скасуванням постанов). Приблизно у 14% випадків ДФС повернула питання на повторний розгляд митницям, у 68% — відмовила у задоволенні скарг, у 10% — залишила їх без розгляду з формальних причин.

Статистика судового оскарження виглядає для перевізників дещо приємніше: окрім факту, що до суду звертаються у 10 разів частіше, ніж до ДФС, відсоток успішності оскаржень є значно вищим — не менше ніж 22%.

Окрім того, за судовими рішеннями митні органи були зобов'язані повернути майно: у 2017 р. — на суму 569,3 млн грн; у I кварталі 2018 р. — на суму 101,7 млн грн. Отже, зазначені дані ще раз підтверджують, що митні органи часто вдаються до практики безпідставного вилучення майна.

Продовження на стор. 16

Митниця vs перевізник: судова практика

Тетяна МАРЧЕНКО,
юрист IUK Legrant

Закінчення. Початок на стор. 9

Взірцеве рішення ЄСПЛ

Варто зауважити, що ефективність судового захисту також є достатньо сумнівною. Для прикладу, розглянемо рішення Європейського суду з прав людини від 24.11.2016 р. у справі «ТОВ «Полімерконтейнер» проти України» (Заява №23620/05).

У 1999 р. ТОВ «Харківський завод «Полімерконтейнер» (далі — заявник) на регулярній основі почало імпортувати до України товар, необхідний для своєї виробничої діяльності. Однак щоразу органи Державної митної служби неправильно присвоювали код класифікації на імпортовані товари, в результаті чого заявнику доводилося сплачувати ставку мита в розмірі 5% замість передбаченого 1%, якщо код було б визначено правильно. Заявник неодноразово звертався до національних судів за захистом.

Таким чином, протягом 2001–2006 рр. на користь заявника суди винесли 8 остаточних рішень, якими було скасовано 14 відповідних рішень органів митниці та зобов'язано повернути заявнику кошти в розмірі надмірно сплачених податкових платежів. Однак, незважаючи на численні судові рішення, митниця в ідентичних ситуаціях продовжувала неправильно присвоювати код товару.

Заявник звернувся із заявою до Європейського суду з прав людини та поскаржився на порушення ст. 1 Протоколу першого до Європейської конвенції з прав людини і основоположних свобод (право на мирне володіння своїм майном), п. 6 ст. 1 Конвенції (право на справедливий та публічний розгляд справи впродовж розумного строку незалежним і безстороннім судом).

Суд задовольнив скаргу за ст. 1 Протоколу, підкресливши: «Хоча в кожному окремому випадку національний суд виносив рішення на користь підприємства-заявника та зупиняв виконання оскаржуваних

рішень, це не завадило органам митної служби продовжувати присвоювати один і той самий неправильний код тому самому імпортованому товару. Іншими словами, судові рішення були позбавлені будь-якого процесуального ефекту та обмежувалися лише повідомленням факту відшкодування». З огляду на вищезазначене, Суд встановив, що митні органи діяли свавільно, а механізми припинення такої практики були відсутні. Для захисту своїх прав заявнику потрібно було пройти низку судових розглядів, під час яких заявник не мав можливості користуватися імпортованим товаром, на який було накладено арешт до винесення рішення у справі.

Практика національних судів

З аналізу даних Єдиного державного реєстру судових рішень випливає, що впродовж кількох останніх років «найпопулярнішими» залишаються спори щодо визначення митної вартості, класифікації товарів, а також щодо повернення надмірно сплачених митних платежів.

• *Повернення матеріалів для проведення додаткової перевірки.*

Достатньо часто під час розгляду справ про порушення митних правил, керуючись ст. 527 МК України, суди повертають матеріали справи до митних органів для проведення додаткової перевірки. Найпоширенішою підставою для прийняття такого рішення є відсутність перекладу на державну мову поданих до суду документів, на підставі яких був складений протокол, що унеможливило дослідження їх змісту та встановлення важливих для справи обставин, а також відсутність необхідних документів у матеріалах справи (приміром, додаткових митних декларацій, контрактів).

Зокрема, у справі №760/32551/18 на митну територію України з Туреччини через п/п «Одеський морський торговельний порт» м/п «Одеса-центральный» Одеської митниці ДФС на морському судні в контейнері було ввезено товар на суму 25 960 доларів США. Декларант подав митну декларацію на товар та інші документи, необхідні для здійснення митного контролю. За результатами здійсненого контролю митниця встановила невідповідність між задекларованою вартістю товарів та вартістю, зазначеною в інвойсах.

Як наслідок, органи митниці склали протокол про порушення митних правил за ч. 1 ст. 483 Митного Кодексу. Однак документи, на підставі яких було складено протокол, були викладені іноземною мовою, тому суд повернув матеріали справи для додаткової перевірки. Суд зазначив: «Через відсутність належним чином

здійшеного перекладу документів, які були надані для митного оформлення та на підставі яких було складено протокол про порушення митних правил, суддя не може встановити дійсний зміст вказаних вище документів та надати їм відповідну оцінку». Аналогічна ситуація може бути проілюстрована іншими численними справами (зокрема, №760/28436/17, №760/19136/18, №760/24904/18, №760/22192/18).

• *Правильність складання протоколів про порушення митних правил.*

Окремої уваги заслуговує питання щодо правильності оформлення протоколів про порушення митних правил органами ДФС. Як приклад, у справі №359/9337/18 протокол було складено за відсутності особи, яка притягалась до адміністративної відповідальності, були відсутні пояснення особи, відомості про роз'яснення їй прав та обов'язків, підпис, належним чином закріплені відомості про відмову від підписання протоколу.

Посилаючись на рішення Європейського суду з прав людини у справі «Веренцов проти України» від 11.04.2013 р., суд вказав: «За таких умов протокол про порушення митних правил неможливо визнавати таким процесуальним документом, який засвідчує факт вчинення правопорушення, оскільки зміст протоколу не відповідає всім вимогам, передбаченим МК України. Невідповідність протоколу про адміністративне правопорушення вимогам закону вказує на те, що він є неналежним та недопустимим доказом, що унеможливило прийняття у справі законного та обґрунтованого судового рішення». Як показує судова практика, за таких обставин суди без вагань постановляють негативні для митниці рішення, що потрібно врахувати перевізникам.

• *Коригування митної вартості товарів: що повинно бути в рішенні?*

Левову частку судових рішень складають справи щодо коригування митної вартості товарів. Зокрема, вищезгадане рішення ЄСПЛ «ТОВ «Полімерконтейнер» проти України» стало взірцевим для національних судів, про що свідчить судова практика (справи №815/5234/17, №420/5584/18, №815/822/18, №815/2731/18).

Суди зазначають: «Встановивши відсутність достатніх відомостей, що підтверджують задекларовану митну вартість товарів, орган митної служби повинен вказати, які саме складові митної вартості товарів є непідтвердженими, чому з поданих документів неможливо встановити такі складові, а також які документи необхідні для підтвердження того чи іншого показника».

Таким чином, суди наголошують на важливості обґрунтування порушення митницею, встановлення прямого

зв'язку (релевантності) між поданими декларантом документами та відомостями в розпорядженні митниці.

• *Проблема у строках чи механізмі реалізації?*

Сьогодні поточна судова практика може підкреслити проблеми ефективності правозастосування в розрізі розумності часу, витраченого на притягнення до відповідальності. Приміром, у справі №760/1410/19 правопорушення було вчинено 04.07.2018 р. Протокол про порушення митних правил було складено 20.08.2018 р. До суду матеріали справи надійшли 16.01.2019 р.

Відповідно до ст. 467 МКУ, якщо справи про порушення митних правил відповідно до ст. 522 цього Кодексу розглядаються судами (суддями), адміністративне стягнення за порушення митних правил може бути накладено не пізніше ніж через 6 місяців з дня вчинення правопорушення, а у разі розгляду судами (суддями) справ про триваючі порушення митних правил — не пізніше ніж через 6 місяців з дня виявлення цих правопорушень.

Отже, строк накладення адміністративного стягнення закінчився 04.01.2019 р., про що суд вказав у своєму рішенні. Аналогічна ситуація була у нещодавньому кейсі №760/7451/18. Таким чином, досі існує практика, коли вина правопорушника була доведена, але строки накладення адміністративного стягнення вже закінчилися.

Висновки та рекомендації

Отже, підсумовуючи, варто зазначити наступне:

- митні органи продовжують тягати лише до виконання своєї фіскальної функції (за показниками), забуваючи про контролюючу та сервісну, про що неодноразово зауважувала Рада бізнес-об'єднання, посилюючись на міжнародний досвід;
- судова практика демонструє, що достатньо часто рішення та дії митних органів можна оскаржити виключно з формальних причин, що дискредитує компетентність митних органів;
- реєстр судових рішень переповнений рішеннями, при цьому не завжди можна простежити сталість та стверджувати про прогнозованість судової практики.

Перевізнику потрібно:

- уважно ознайомлюватися з протоколом митниці;
- якщо в протоколі, на думку перевізника, містяться неправдиві або викривлені відомості, не слід його підписувати;
- звертатися за роз'ясненнями та рекомендаціями до компетентних установ (зокрема, до Ради бізнес-об'єднання, де це доречно);
- оскаржувати рішення митниці в судовому порядку, посилюючись на позитивну судову практику. [Ю](#)